

Irena Mikulaco

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Hrvatska
irena.mikulaco@unipu.hr

Galina Romanova

Moskovsko gradsko sveučilište, Moskva, Rusija
galinroma@mail.ru

S ruskog prevela: Irena Mikulaco

Poetika broja „četiri” u romanima F. M. Dostojevskog

SAŽETAK

U radu se razmatraju primjeri učestalosti uporabe broja „četiri” i srodnih riječi u romanima Dostojevskog *Jadnici*, *Poniženi i uvrijeđeni* i *Idiot*. Ovaj broj označava razdoblja od četiri sata, dana, tjedna, godine, uglavnom u pozadini junaka. Taj se broj ne manje često koristi za označavanje novčanih iznosa (četvrtina rublja, četiri rublja, četiri stotine rubalja) i velikih bogatstava (četiri kuće, četiri tisuće kmetova). Zaključuje se da poetika broja u djelima Dostojevskog ne karakterizira racionalnu svijest, težnju da se sve prebroji, izmjeri, utvrdi izračunom, već prenosi neodređeni dojam mnoštva, kvantitete, značajne za one koji ga okružuju. U numerologiji Dostojevskog, koji je često koristio broj četiri, očituje se piščeva želja za odmakom od tradicionalne mistike brojeva, koja postaje poseban umjetnički postupak usmjeren na pojačavanje autentičnosti, stvaranja iluzije stvarnosti i posebnoga umjetničkog efekta.

Ključne riječi: Dostojevski, numerologija, poetika, četiri, umjetnička slika, znak, značenje

1. UVOD

U umjetničkom djelu idealno je da je svaka riječ znak, simbol, trop. U književnom se kontekstu brojevi (matematički simboli) kao i njihova količina i redoslijed koji označavaju percipiraju na isti način. Istraživanja numerologije, koja imaju dugu tradiciju, aktualizirana su u suvremenom književnom i znanstvenom prostoru (Biedermann 1996). Pristaše ovoga koncepta vjeruju da je razumijevanje svijeta kroz interpretaciju numeričkih vrijednosti legitimno i obećavajuće. Poznato je da se zanimanje za simboliku brojeva javilo još u antičko doba, što je zabilježeno u izjavama filozofa, primjerice Pitagore, Filolaja, Ausonija itd. Brojevi su smatrani ne samo mjernim jedinicama već i izvorima i biti svih stvari (Filolaj, 5. stoljeće pr. n. e.). Osobito se često navodi Platona koji je, naime, zapisao: „Tako nitko, bez poznavanja [brojeva], nikada neće moći spoznati o pravednom, lijepom, dobrom i drugim sličnim stvarima te razjasniti samome sebi kako bi uvjerio drugoga“ (Platon 1999: 443). O tome je promišljao Aristotel, koji je tezu „sve je broj“ pripisao Pitagorejcima (Zhmud 1991). Suvremeni filozofi osvjetljavaju pitanja o podrijetlu i povezanosti broja s mitologijom (Kessidi 2003; Losev 1995; Toporov 1980).

Čitatelje književnoga teksta privlači skrivena simbolika sadržana u brojevima, kojima se pripisuje „mistični“, „sveti“ smisao, magično značenje. Dovodeći broj u odnos s precedentnim izvorom (folklorom, Biblijom i sl.), gdje se više puta ponavlja, potvrđuje se njegova arhetipska priroda koja predodređuje likove, odnose, razvoje događaja, probleme i način njihova rješavanja. Predlažu se različita tumačenja ove simbolike u biblijskim tekstovima, pri čemu se razlikuju dvije skupine brojeva – povijesni datumi i oni simbolički, koji nose teološko značenje. Na primjer, broj 40 (toliko su godina vladali kraljevi David i Salomon, toliko je dana Gospodin postio u Judejskoj pustinji, isto toliko dana ostao je na zemlji do Uzašašća itd.) (Biedermann 1996).

Brojevi imaju stabilno simboličko značenje u folkloru, o čemu svjedoče istraživanja, posebno ruskoga narodnog stvaralaštva. Kako piše istraživač ovoga problema, za suvremenoga čovjeka „aritmetika nije ništa manje (odnosno više) poznata od mita, a u isto vrijeme nije tako prkosno iracionalna“ (Stepanov 2004). Brojevima su se naširoko služili predstavnici raznih pokreta, posebice slobodnih zidara (masona), za razumijevanje događaja iz prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, što se ogleda u književnosti (na primjer u *Ratu i miru* L. Tolstoja).

Književnost se od pamtivijeka služila raznim listama i popisima, nominacijama količina, brojeva i mjera vezanih za svakodnevni život. U poetici je broj dobio prava puno kasnije. Tako V. Hugo u pjesmi *Odgovor na optužbe* (1834) ukazuje da je uvođenje svakodnevnih pojedinosti i izjednačavanje visokih i niskih pojmova i riječi postignuće novog (romantičarskog) pravca:

Ušuljao se u pastoralu prezreni svinjar,

Kralj se usudio upitati: „Koliko je sati?“

<...>

Brojevima sam dao pravo! Od sada — Mitridatu

Lako je zapamtiti datum bitke kod Kizika.

Svakodnevne teme i brojevi zamjenjuju se složenim opisima i perifrazama („Razbio sam grebene puzajućih perifraza” – Hugo) u djelima europskih romantičara, što se u početku smatralo kršenjem pravila tradicionalne poetike. Posebno značenje brojevi dobivaju u književnosti realizma, stvarajući privid zbilje i autentičnosti prikazanih pojava.

2. METODE ISTRAŽIVANJA

Problem poetskih funkcija brojeva, njihovo smisljeno značenje u književnosti, posebice u djelima F. M. Dostojevskog, još nije posebno proučavano, ali je problematika dotaknuta u analizi prostorno-vremenske organizacije, proučavanjem motiva novca i drugih obilježja umjetničkoga svijeta koja uključuju numerički izraz. Popunjavanje te praznine cilj je ovoga članka. Da bi se postigao cilj, koristile su se statistička metoda, elementi mitopoetskoga i strukturalno-semiotičkoga pristupa.

3. REZULTATI I DISKUSIJA

Rusku književnost karakterizira potpuno trezven pogled na značenje brojeva, barem od 18. stoljeća. Na primjer, u *Pismima ruskog putnika* (1792) N. M. Karamzin s odobravanjem navodi sarkastično mišljenje o fascinaciji europskih aristokrata za numerologijom, koja se pojavila uoči Francuske

revolucije, kada su „*matematičkim premisama i brojevima objašnjavali ljepotu 'Nove Heloise'*“. Svi su *filozofirali, pravili se važni, mudrovali* i uvodili u jezik nove čudne izraze...“ (Karamzin 1984: 313. Kurziv je naš – *G. R., I. M.*). Negativna kritika i sumnjičav odnos prema numerološkim *mudrovanjem* ovdje je očita. U odnosu na djela Dostojevskog, čini se mnogo važnijim proučavati ne tajno značenje brojeva, već njihovu uporabu kao *elementa umjetničkog govora* i postupke stvaranja poetskoga svijeta djela. Brojevi, izraženi riječima ili brojkama, uz trope, obavljaju različite umjetničke funkcije.

U epistolarnom romanu Dostojevskog *Bijedni ljudi* (1846) pripovijedanje je podijeljeno u pisma, tj. njegova je fragmentacija *kompozicijska tehnika* karakteristična za žanr korespondencije, koja je u romanu započela 27. srpnja, a završila 30. rujna. Isprekidanost protoka vremena u naznačenom razdoblju (neujednačena razdoblja između pisama) zamršena je retrospektivnom poviješću junakinje čija je prošlost prikazana kao posebna, koncentrična sižejna linija. U središtu su pozornosti sjećanje na školovanje i komunikaciju sa studentom Pokrovskim, čija je majka „umrla još mlada, *četiri* godine nakon udaje“ (Dostojevski 1988: 54). Upravo u tom četverogodišnjem razdoblju djevojka izdvaja „najbolji dan u sve *četiri* godine“ svojega života (Dostojevski 1988: 66).

Na isti način Makar Devuškin u priči o svojoj prvoj ljubavi ocrta prostorne parametre, govoreći da se „u kazalištu, u *četvrtom* redu, na galeriji“ našao s prijateljima. I kasnije, čekajući glumicu, „stalno sam prolazio pokraj njezinih prozora. Živjela je na Nevskom, na *četvrtom* katu.“ Brojanje vremena po danima događa se u sadašnjosti i povezuje se s problemima junaka, koji je, napivši se od beznađa, „*četiri* dana nestajao“ (Dostojevski 1988: 87, 88, 92)

Obilne numeričke oznake povezane su s novcem, s brojanjem sitniša. Tako je student svome ocu, sklonom alkoholizmu, davao „*četvrt*, pola ili više“¹ (Dostojevski 1988: 56). Značenja ovih riječi povezana su s podjelom rublje na četiri dijela: „*četvetačok*“ znači četvrtina, četvrtinu rublja, tj. 25 kopjejk, „*poltinnik*“ – pola rublja, tj. 50 kopjejk. Relativnost i beživotnost brojeva u romanu pojačana je stabilnim razgovornim konstrukcijama. Broj četiri pretežno se koristi za označavanje male skupine ljudi: u knjižari, blizu posjetitelja, „nagurala su se *četiri* ili pet antikvara; oni su ga sasvim zbunili i potpuno smeli“. Jadnog činovnika Gorškova „posjeli su da igra za četvrtog. Igrao je i igrao, pomiješao je neke gluposti u igri, napravio je

1 Op. prev. Misli se na 25 i 50 kopjejk (rus. четвертачка, полтинник – četvertačka, poltinnik)

tri-četiri poteza i prestao igrati” (Dostojevski 1988: 63, 133). Proizvoljnost brojeva, uvjetne konstrukcije *tri-četiri* itd. ostavljaju dojam da je izračun približan i nepotreban. Ipak, velika učestalost upotrebe broja četiri u djelima Dostojevskog privlači pozornost.

U romanu *Poniženi i uvrijeđeni* (1861) pisac Ivan Petrovič pripovijeda kao lik u romanu sljedeće: „Ja nisam mistik, gotovo da ne vjerujem u predosjećaje i proricanje sudbine; međutim, meni, kao možda i svima ostalima, dogodilo se u životu nekoliko prilično neobjašnjivih događaja” (Dostojevski 1989: 6). Ovo mišljenje djelomično se objašnjava činjenicom da su brojevi koje navodi nasumični. Međutim, njegova čudna sklonost broju četiri vrijedna je pažnje. Metaforički izrazi karakteristični za svakodnevni govor su „u četiri zida“, „na sve četiri strane“2 („naređeno je da se Ihmenjeva pusti na slobodu“), približnog označavanja („tri ili četiri“), kao i za ruski jezik neuobičajenoga posuđivanja iz njemačkoga („unter vier Augen sprechen“): „razgovarati s njom u četiri oka i nešto doznati...” (Dostojevski 1989: 205). Broj četiri, koji označava sate, dane, mjesece, godine, povezuje se s trajanjem radnji likova u prošlosti.

Razdoblje od četiri dana u romanu dobiva simbolično značenje, budući da su se upravo u četiri dana odigrali prijelomni događaji u razvoju odnosa ljubavnog trokuta: Aljoše, Nataše, Katje. Aljoši su bila potrebna točno četiri dana da se zaljubi u drugu. Označavanje vremena u izjavama svakog od sudionika događaja ima sasvim drugačije psihološko značenje. Lakomislen Aljoša „veselo je i sretno proveo ta četiri dana”: „Uglavnom, potpuno sam se promijenio u ova četiri dana, potpuno, potpuno samo se promijenio...”. Knez likuje i hinjeno osuđuje sina zbog zaborava i kršenja dane riječi: „...u kakav si joj pakao pretvorio ova četiri dana, koji su joj, naprotiv, trebali biti najbolji dani u životu.” Nataša tih istih dana shvaća duboki smisao onoga što se dogodilo: „Ova sam četiri dana hodala po sobi i sve sam shvatila” (Dostojevski 1989: 171, 180, 192). Katja tom istom razdoblju pridaje potpuno drugačije značenje: „Ali vi ćete ipak četiri dodatna dana provesti zajedno“, uzviknula je ushićena Katja, razmijenivši značajan pogled s Natašom“ (Dostojevski 1989: 285). Tako u četiri dana neodgovorni i sebični Aljoša objektivno pomaže knezu, Natašina sreća je uništena, ona je ponižena, Katjine dobre namjere su beskorisne, zlo pobjeđuje.

2 Op. prev. Pustiti na slobodu, da radi što hoće. U ruskom se jeziku u frazemu upotrebljava broj četiri (rus. «Отпустить на все четыре стороны», Отпустит' na vse četyre storony).

Da broj četiri nije slučajna svjedoči i njegova uporaba u drugoj sižejnoj liniji. Vrlo intenzivna i bogata događajima u romanu su četiri dana Neline bolesti: „Jadnica je u ova četiri dana bolesti jako smršavjela: oči su joj upale, groznica još nije prošla“; „Prva četiri dana njezine bolesti mi, doktor i ja, strahovito smo se bojali za nju, ali peti dan liječnik me odveo u stranu i rekao mi da se nemam čega bojati i da će sigurno ozdraviti“; „Prošla su četiri dana otkako je jedva progovorila sa mnom.“ (Dostojevski 1989: 252, 251, 260).

Osim označavanja vremena, broj četiri postaje značajan u novčanim proračunima, kao, na primjer, u razgovoru Maslobojeva s piscem: „ako jedna potreba, recimo, vrijedi rubalj, a druga vrijedi četiri puta više; ja ću ispasti budala, ako mu za rubalj dam ono što vrijedi četiri.“ U scenama skandala također dominira isti broj: na primjer, četiri rublja koja su postala uzrokom Neline svađe s djedom. Ispričala je kako je starac Smit „rasporio svoj jastuk, od donjeg kuta, i izvadio četiri rublja. Kad ih je izvadio, donio mi ih je i rekao: „Ovo je samo za tebe“. Htjela sam uzeti, ali onda sam pomislila i rekla: „Ako su samo za mene, neću ih uzeti.“ Djed se odjednom naljutio i rekao mi: „Dobro, uzmi kako hoćeš, idi“. Izašla sam, ali on me nije poljubio“ (Dostojevski 1989: 331, 304-305).

Uz jednostavni glavni broj „četiri“, Dostojevski koristi srodne i istokorijenske riječi: četrnaest, četiri stotine. Tako se gazdarica prisjeća Neli da je „svojoj poganoj majci oprostila dug od četrnaest rubalja, pokopala ju je o svom trošku i uzela je njezinog vražića da ga odgaja!“. Knez je „poslao Nikolaju Sergejiču punomoć za kupnju nekog drugog izvanrednog od četiri stotine duša.“ Četrnaest godina kasnije došlo je do svađe između kneza i Ihmenjeva.

Četrnaest godina je prekretnica za junake Dostojevskog. Ta dobna granica označava prijelaz iz djetinjstva u odraslu dob. U Rusiji su se u drugoj četvrtini 19. stoljeća dječaci smjeli ženiti s osamnaest, a djevojke udati sa šesnaest godina. Međutim, Dostojevski je shvaćao konvencionalnost i nezadovoljavajuću prirodu te granice. Njegovi negativni junaci također krše ovu prerano priznatu granicu i planiraju se (poput Svidrigajlova u *Zločinu i kazni*) ženiti maloljetnim djevojkama čiji su roditelji vođeni koristoljubljem. Dakle, knez je sebi nevjestu „još prošle godine odabrao; imala je tada samo četrnaest godina, sad joj je petnaest, čini se da još nosi pregaču, jadnica. Roditelji su sretni!“.

Zapravo o istoj stvari vode razgovor Ivan i Nataša, o maloj Neli:

„ – To je početak ljubavi, ženske ljubavi...

– O čemu pričaš, Nataša! Ipak je ona dijete!

– Koje će uskoro napuniti četrnaest godina“ (Dostojevski 1989: 270).

Kvantitativni pokazatelj, često uvjetan, približan, označen riječima s korijenom četir-, naravno, nije odlučujući u karakterizaciji likova Dostojevskog, nije naglašen u tekstu, ostavlja dojam neobveznosti i malo je uočljiv. Međutim, učestalost ponavljanja u govoru likova i pripovjedača u djelima različitih žanrova upućuje na to da njegova uporaba nije slučajna. Brojevi se mogu smatrati obilježjem stila Dostojevskog, njegovim znakom. U skladu s tim, nameće se potreba za utvrđivanjem njegova značenja.

Sklonost broju četiri očitovala se i u romanu *Idiot* (1868), u kojem je korišten gotovo cijeli brojevi niz. Sklonost brojevima koji konkretiziraju predodžbe čitatelja o predmetima koji izazivaju asocijacije na prosječan broj predmeta, o približnom, „naoko“ označavanju broja, često je prisutna u jednom iskazu lika. Na primjer, u Rogožinovoj priči o slikama u očevoj kući prenose se specifičnosti aukcije na kojoj cijene rastu: „Sve ove slike ovdje“, rekao je, „sve ih je kupio za rubalj ili dva na aukciji pokojni otac, volio ih je. ...evo, slika iznad vrata, također je kupljena za dva rublja, govori, nije smeće. Drugi je roditelju sam za nju davao tri stotine i pedeset rubalja, a Saveljev... pa je povisio na četiri stotine, a prošlog je tjedna svom bratu Semjonu Semjoniču ponudio pet stotina“ (Dostojevski 1989: 219).

Glavnim „svetim“ brojevima istraživači smatraju brojeve „tri“, „pet“ i „sedam“ (Kirillin 2000). Sveto značenje broja četiri, kao važnog umjetničkog detalja, vrlo se rijetko čuje u romanu, ostajući na perifernom polju značenja riječi, primjerice, u priči kneza Miškina o ponašanju osuđenika koji čeka smrt: „svećenik je šuteći prinio križ usnama, takav mali križ, srebrni, četverokraki...“. Lebedev, filozofski karakterizirajući ljudsku prirodu, generalizira: „... uvrijedite taštinu jednog od ovih bezbrojnih prijatelja čovječanstva, i on je odmah spreman zapaliti četiri kraja svijeta iz sitne osvete“ (Dostojevski 1989: 68, 377).

Simbolika broja četiri karakteristična je za *pozadinske* priče junaka Dostojevskog. Na samom početku romana, mladić „u švicarskom ogrtaču,

između ostalog, priopćio je da doista dugo nije bio u Rusiji, više od četiri godine” – u percepciji kneza Miškina, četiri godine je dugo vremena. Sve četiri godine „sjedio je na selu“ i „stalno učio“. Sa stajališta Nastasje Filipovne, to su „četverogodišnja sreća na selu“. Glavna junakinja romana, prema gospodinu Tockom, također je smještena „u seosku kuću, a odrastanje male Nastasje poprimilo je izvanredne razmjere. Točno četiri godine kasnije ova edukacija je završila.“ Započelo je novo četverogodišnje razdoblje u njezinu životu. Za pokvarenoga gospodina to je također bilo „prilično dugo vrijeme, oko četiri godine“, koje je proživio „mirno i sretno, s ukusom i raskošno“, ne razmišljajući o posljedicama: „Tocki si dugo nije mogao oprostiti jer je četiri godine gledao, a nije vidio“ (Dostojevski 1989: 43, 46).

Broj četiri u umjetničkom je svijetu romana svojstven stvaranju efekta *autentičnosti i jasnoće*. Označavanjem dužine, visine, volumena, kao i broja predmeta naglašava se posebnost stvari koje ispunjavaju poetičnu stvarnost, njihovu neobičnost. Ovo je i opis „čudnog predmeta” – paketa s ogromnim novcem koji je Rogožin donio za Nastasju Filipovnu: „Bio je to veliki svežanj papira, visok tri i dugačak četiri vrha³, čvrsto i tijesno zamotanih u ‘Burzovne novosti.’” Grupu mladih ljudi koji su došli knezu Miškinu s optužbama također čine „četiri čovjeka”, predvođena Pavliščevljevim sinom, Nastasja Filipovna s „Rogožinovom bandom” napušta kuću „na četiri trojke sa zvoncima” (Dostojevski 1989: 165, 179).

Rjeđe se četvorka nalazi u *iterativnom pripovijedanju* o svakodnevnim događajima: Gavriilo Ardalionovič „uvijek dolazi na posao srijedom i nikada ne odlazi prije četiri”; Rogožin govori knezu o redu u svojoj kući: „kad me nema, odnesem i ključeve, i nitko bez mene po tri-četiri dana ne ide ni čistiti, tako je to kod mene”; „svi su nosili svoj novac u zalagaonicu i odnijeli su milijarde uz četiri posto kamata” (Dostojevski 1989: 80, 608, 326).

Da bi pojačao dojam *ponavljanja*, pripovjedač ukazuje (suprotno tradiciji) ne na trostruko ponavljanje već na četverostruko ponavljajuću radnju. Dakle, tražeći Nastasju Filipovnu, „učiteljica” je posjetila „četiri mjesta i čak se zaustavila kod Rogožina“. Lebedev obavještava kneza da se s Rogožinom „četiri puta sastajao u prošlom tjednu“ u Pavlovsku.

Broj četiri donosi značenje neke *prekomjernosti, nadilaženja mogućnosti*. Tako, govoreći o liku lihvara Pticina, čiji je krajnji san imati tri kuće u

³ Op. prev. Vrh, rus. вершок (veršok) je stara ruska mjera za duljinu; 1 veršok (vrh) iznosio je 4,445 cm ili 44,45 mm, 1,75 inča.

Petrogradu, pripovjedač zaključuje: „Priroda voli i mazi takve ljude: ona će nagraditi Pticina ne s tri, nego s četiri” kuće. Bogatstvo Pavliščeva, kneževa dobročinitelja, mjeri se brojem kmetova: „u jednom trenutku imali su četiri tisuće duša“ (Dostojevski 1989: 466). Ova naznaka upućuje čitatelje na književnu tradiciju koju je započeo N. V. Gogolj u poemi *Mrtve duše* (1842). Ali, Čičikov je sanjao o stjecanju tisuću duša, a kasnije je tome težio i junak romana A. F. Pisemskog *Tisuću duša* (1858). Dakle, ispada da je materijalni status lika Dostojevskog, postojaniji i solidniji.

Složeni brojevi s korijenom *četir-* prate *skandalozne događaje* i postupke likova. Dakle, Rogožin je sa svim novcem kojeg mu je otac dao za poslovna plaćanja kupio par dijamantnih privjesaka za heroinu, dok je „on ostao dužan četiri stotine rubalja“. Lebedevu je nestalo (ukradeno) četiri stotine srebrnih rubalja, dok su se u sobi nalazile četiri osobe, kako vjeruje žrtva, koji su se „iskoristili za pravdu i za red“ (Dostojevski 1989: 446).

U *fantastičnim*, šokantnim slikama spominje se broj četiri (što nije tipično za folklor) kako bi se stvorila iluzija realnosti onoga što se događa. Ippolit, opisujući svoju viziju strašne životinje, čudovišta, „nalik na škorpiona“, ističe: „Gmaz je dugačak četiri vrha, glava mu je dva prsta debela, prema repu se postupno stanjuje, tako da sam kraj repa nije deblji od jedne desetine vrha“ (Dostojevski 1989: 391). Na kraju romana, nakon što je Rogožin ubio Nastasju Filipovnu, stavio pokraj njezina ubijena tijela „četiri odčepljene boce Ždanovljeve tekućine“⁴ (Dostojevski 1989: 609).

4. ZAKLJUČAK

Rezimirajući izložena zapažanja o funkcijama brojeva u trima romanima Dostojevskog iz 40-ih i 60-ih godina 19. stoljeća, primjećujemo da su broj četiri i njemu srodni brojevi (četрнаest, četiri stotine, četvrtina) najučestaliji. S tim u vezi, može se pretpostaviti da njihova uporaba nije slučajna. Kvantitativne karakteristike koje brojevi označavaju u kontekstu umjetničke cjeline dobivaju dodatno estetsko značenje, kojega je autor u potpunosti svjestan. To su razdoblja od četiri sata, dana, tjedna, godine. Značenje broja četiri povezano je i s označavanjem novčanih iznosa (četvrtina rublja, četiri rublja, četiri stotine rubalja) i značajnoga materijalnog bogatstva (četiri kuće, četiri tisuće kmetova). Poetika broja u djelima Dostojevskog ne karakterizira

⁴ Sredstvo za neutralizaciju mirisa i dezinfekciju, izumljeno u Rusiji 40-ih godina 19. st. Tekućinu je izumio N. I. Ždanov.

racionalnu svijest, težnju da se sve prebroji, izmjeri, utvrdi izračunom, već prenošenje neodređenoga dojma mnoštva, količine, značajnoga za druge. U numerologiji Dostojevskog, koji je često koristio broj „četiri”, očituje se piščeva želja za odmakom od tradicionalne mistike brojeva, koja postaje poseban umjetnički postupak usmjeren na pojačavanje autentičnosti, stvaranja iluzije stvarnosti i posebnoga umjetničkog efekta.

Irena Mikulaco

Juraj Dobrila University of Pula, Croatia
irena.mikulaco@unipu.hr

Galina Romanova

Moscow City University, Russia
galinroma@mail.ru

The Poetics of the Number “four” in the Novels of F. M. Dostoevsky

SUMMARY

The article considers examples of the frequency of use of the number “four” and related words in Dostoevsky’s novels “Poor People”, “The Humiliated and Insulted”, and “The Idiot”. This number denotes periods lasting four hours, days, weeks, and years, primarily in the heroes’ backstories. This number is no less often used to denote sums of money (a quarter of a ruble, four rubles, four hundred rubles) and great wealth (four houses, four thousand serfs). It is concluded that the poetics of numbers in Dostoevsky’s works do not characterize rational consciousness, the tendency to count, measure, and determine everything by calculation, but rather convey a vague impression of the multitude, quantity, significant for those who surround him. In the numerology of Dostoevsky, who often used the number “four”, the writer’s desire to move away from the traditional mysticism of numbers is manifested, which becomes a special artistic technique aimed at enhancing authenticity, creating the illusion of reality and a special artistic effect.

Keywords: Dostoevsky, numerology, poetics, four, artistic image, sign, meaning